

Anvisninger til forvaltning på Baunesletten med særligt fokus på Violetrandet ildfugl

Baggrund

Da hoveddelen af Baunesletten står uden naturlig græsning, er der brug for alternative og supplerende anvisninger til pleje der tilgodeser naturen så godt som muligt. På Baunesletten er der især fokus på at beskytte den meget sjældne sommerfugl Violetrandet ildfugl, der har en af sine sidste sjællandske levesteder her. Under den monitorering af sommerfugle som vi i Natur360 foretog over sommeren 2024, kunne der konstateres en relativt stor bestand af Violetrandet ildfugl på Baunesletten. Der var desuden en lang række andre sommerfugle, blandt andet den sjældne Lille køllesværmer og den heller ikke helt almindelige Grøn køllesværmer. Selvom der især fokuseres på disse arter, er plejeanvisningerne også lavet med et mål om en generelt højere biodiversitet på arealet.

Violetrandet ildfugl på Baunesletten

Generelt om plejemetoderne afbrænding og høslæt

Afbrænding

Afbrænding som naturpleje er formentlig det bedste alternativ til at opretholde en artsrig lysåben natur på steder, hvor det ikke er praktisk muligt at indføre naturlig græsning. Derfor anbefales afbrænding i det tidlige forår også som det primære værktøj til at pleje naturen på Baunesletten.

Den centrale effekt af afbrænding er, at ophobet plantemateriale, kaldet førne, bliver fjernet, så der kommer lys til nye, små og langsomt voksende planter. Dermed undgår man, at et område bliver blomsterfattigt og domineret af få arter af hurtigvoksende græs. Hvor ilden får særligt godt fat, kan der desuden opstå bare jordpletter, så frø nemmere kan spire, og hvor solen kan bage og skabe et varmt mikroklima til gavn for mange dyr. Når et areal afbrændes, får ilden typisk ikke lige godt fat alle steder. Det har den positive effekt, at afbrænding giver nogle ret varierede strukturer i vegetationen hvor flere arter kan indfinde sig. Selvom det meste døde plantemateriale helst skal brændes, bør man altså ikke bruge tid på at ilden skal brænde hver eneste tørre græstot helt i bund. Afbrændingen bør som sagt foregå i det tidlige forår. Afbrændingssæsonen løber typisk fra starten af marts, til og med de første to-tre uger af april. Omkring midt april, afhængig af vejret, begynder der typisk at komme så meget ny grøn vegetation, at det bliver svært at brænde ordentligt af. Samtidig bliver flere insekter, inklusive larven af Violetrandet ildfugl, aktive og også af hensyn til dem er det en god idé ikke at brænde af sidst i april.

Vinden kan påvirke effekten af afbrændingen en del. Brændes der imod vindens retning, løber ilden langsomt og brænder relativt langt ned i vegetationen. Det omvendte er tilfældet ved en medvindsbrand. Det er fint at brænde imod vinden de fleste steder, da man så får den største effekt, men det er også godt at blande det med lidt medvinds- og sidevindsbrande for at skabe variation. Afbrænding genopretter selvfølgelig ikke den naturlige tilstand hvor store græssende dyr skaber spirebede, en varieret struktur og bider vegetationen ned i det tidlige forår. Sammenlignet med andre plejeformer, som høslæt og intensiv sommergræsning, kommer afbrænding dog tættest på denne tilstand, og netop derfor anbefaler vi afbrænding når naturlig græsning ikke er muligt.

Modvindsbrand I Høje Gladsaxe Park

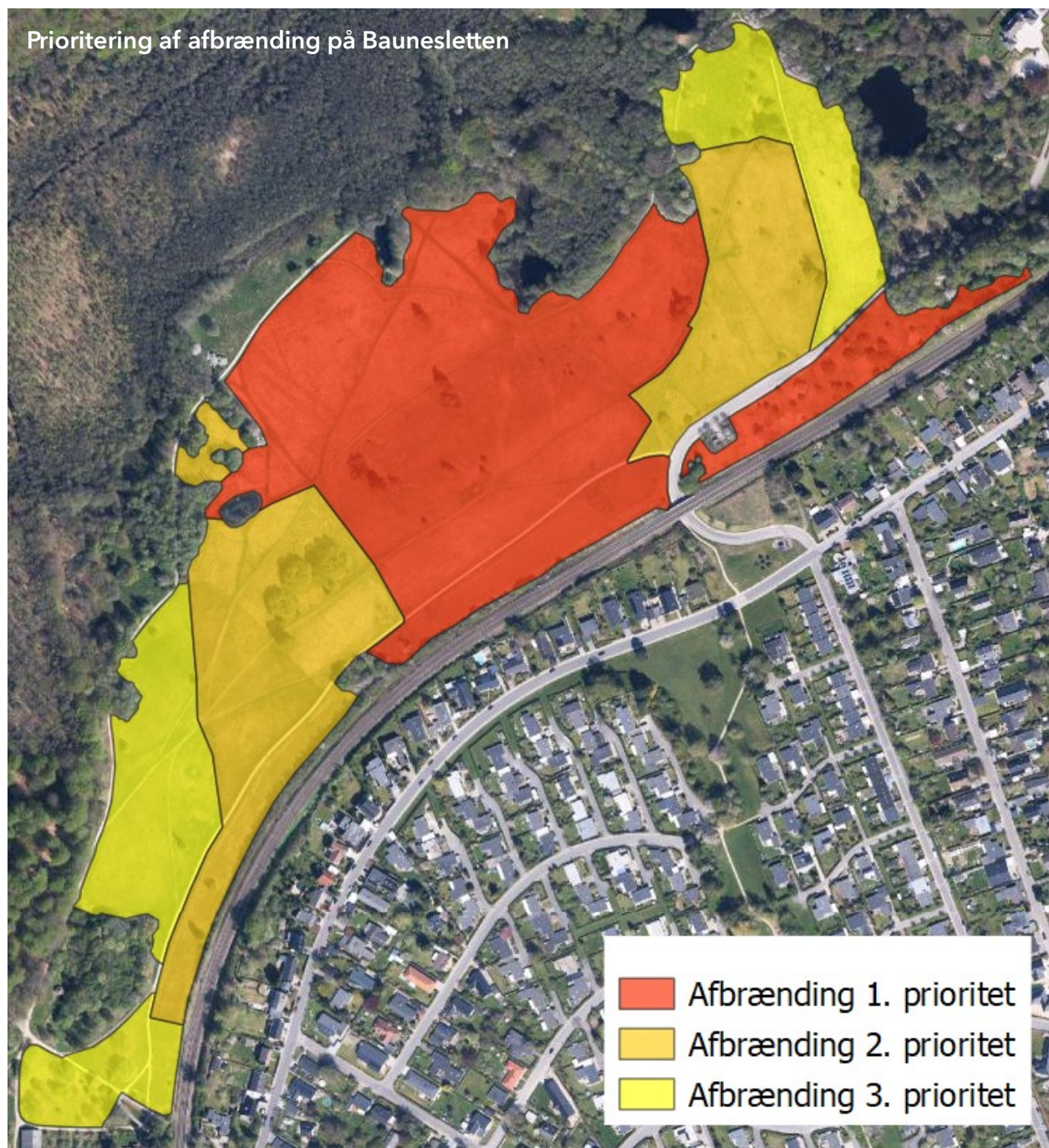
Høslæt

Høslæt indebærer at vegetationen slås og at plantematerialet fjernes. På store arealer som Baunesletten foregår det typisk maskinelt. Ligesom med græsning og afbrænding giver høslæt lys og bedre vilkår for flere plantearter. Der fjernes desuden næringsstoffer, når det afslåede plantemateriale tages væk, men for at få en positiv effekt af dette tager det som minimum mange årtier med høslæt.

Høslæt anbefales som alternativ til afbrænding. Grunden til at høslæt ikke anbefales på lige fod med afbrænding, er at metoden har nogle negative sideeffekter. For det første giver høslæt en homogenisering af vegetationen. Små uslåede øer kan afhjælpe dette, men variationen bliver stadig ikke nær så stor som ved afbrænding eller naturlig græsning. Høslæt går også udover myretuer, der udover i sig selv at være fascinerende små samfund, skaber stor variation i mikroklima og dermed levesteder for andre arter. Generelt skaber høslæt kun lidt forstyrrelse i jordoverfladen, og derfor opstår der også kun få nye spirebede. Vegetationens sammensætning bliver dermed mindre dynamisk end ved græsning og afbrænding. Da høslæt ofte ikke kommer helt i bund, kan der også opstå "en sål" bestående af et tyndt, men tæt lag førne. Høslæt kan godt gå hånd i hånd med en rimeligt rig insektfauna. Det er dog afgørende hvornår høslættet finder sted og for mange insekter, inklusive Violetrandet ildfugl, betyder det at det tidligst må foretages i august og gerne i september. Høslættet kan også godt foretages senere, men der risikerer man at det bliver for vådt til at køre ud med maskiner.

Konkret plejeplan

Generelt anbefaler vi at foretage afbrænding på hele det ugræssede areal. Dette bør finde sted mellem starten af marts og midten af april. Da arealet omfatter ca. 18,5 hektar tages der højde for, at det potentielt kan glippe med at få brændt hele arealet. Derfor har vi lavet et kort over hvordan afbrændingen på arealet bør blive prioriteret.

Som det ses på kortet ovenfor, er området inddelt i tre farver. De røde områder er der hvor afbrænding har højest prioritet, og særligt det store centrale område er vigtigt at få brændt. De orange områder har en mellem prioritet, imens de gule områder har den laveste afbrændingsprioritet. Prioriteten for afbrænding er primært lavet ud fra, hvor der er eksisterende bestande af sommerfugle, især med fokus på Violetrandet ildfugl, samt hvor floraen indeholder vigtige insektplanter, som f.eks. Blåhat og Almindelig syre, der kan sprede sig når der afbrændes. Endelig er der også skelet til hvor læ-givende træer skaber et godt mikroklima for sommerfugle.

Violetrandet ildfugl har vist en tendens til, især at klare sig godt på lokaliteter hvor der både er fugtige og tørre områder. Dette skyldes formentlig, at arten er følsom overfor tørkesomme. For at skabe fugtige levesteder, hvor Violetrandet ildfugl kan klare de tørre somre, er det godt også at brænde ret tæt ned mod vandhullerne i området.

Høslæt anbefales som en plan b til afbrænding. For de områder der ikke når at blive brændt af et år, anbefales det dog ikke nødvendigvis at foretage høslæt over det hele. Det skyldes at man fjerner muligheden for at lave afbrænding det følgende forår, på de steder hvor der sker høslæt. Især efter et forår med dårligt afbrændingsvejr, bør man altså tænke på, hvor stort et område man regner med at kunne brænde af året efter og undlade høslæt her. Generelt er det også fint at efterlade lidt ekstra u-slåede områder, hvor man så potentielt kan udvide afbrændingen det følgende år. Små U-slåede øer bidrager desuden til en mere varieret struktur på arealet. Selve høslættet bør som nævnt tidligst foretages i august, og helst i september af hensyn insekter som blandt andet Violetrandet ildfugl. Der bør kun foretages et enkelt høslæt.

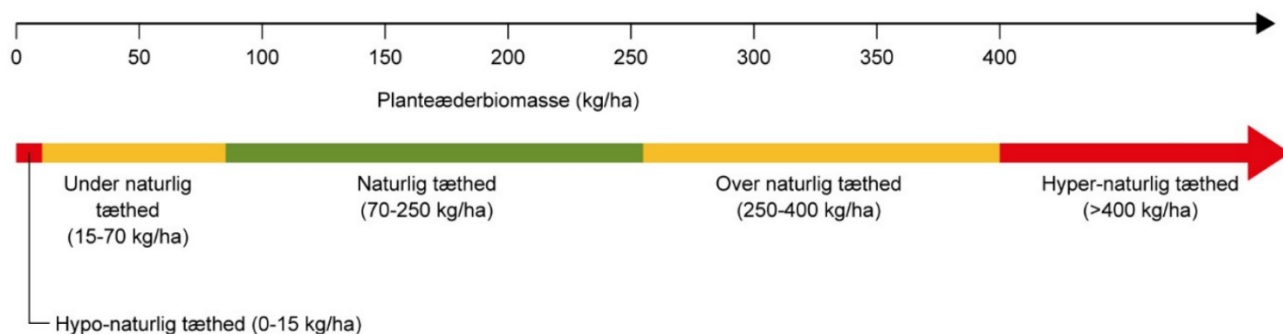
Græsning i den nordvestlige fold

På Baunesletten er der også en eksisterende græsningsfold, hvor der både indgår græsningsskov, eng og et rigkær. Dette område ses markeret på kortet forneden. Folden er ca. 2 hektar stor.

På nuværende tidspunkt bliver folden afgræsset med kvæg om sommeren. Dette er problematisk, da den relativt lille fold har et unaturligt højt græsningstryk om sommeren, samtidig med at dyrene tages så tidligt af arealet, at vegetationen ikke bliver bidt i bund. Derfor blev der under vores sommerfuglemonitoring i 2024 også kun set ret få blomster og sommerfugle i folden, herunder ingen Violetrandet ildfugl. Violetrandet ildfugl trives særligt dårligt med et unaturligt højt græsningstryk, og det er derfor også usandsynligt at sommerfuglen spreder sig til folden under den nuværende type græsning. Engen og rigkæret i folden har ellers potentiale til at blive et værdifuldt fugtigbundslevested, hvor violetrandet ildfugl vil kunne overleve tørkesomre, og der er altså særligt god grund til at prioritere en bedre forvaltning her.

I en analyse fra Aarhus Universitet er det estimeret at den naturlige tæthed af store planteædende dyr ligger mellem 70 til 250 kg. græssende dyr per hektar, afhængigt af hvor produktivt området er.

Figur over naturlige tætheder af græssende dyr fra Aarhus Universitets rapport: Biodiversitetseffekter af rewilding, lavet af DCE¹.

I den 2 hektar store fold svarer disse naturlige tætheder meget godt til to shetlandsponyer, og det er altså oplagt netop at bruge dem til at starte naturlig helårsgræsning op her. Det anbefales at der som udgangspunkt ikke tilskuds fodres. I særligt lange vintre kan det dog undtagelsesvist give mening at fodre. For at være helt sikker på, at der er nok føde til to shetlandsponyer, er det måske en idé at tynde lidt ud i træerne i foldens tætteste skovpartier. Det er dog vigtigt at der allerede bliver græsset fra træerne fældes eller umiddelbart efter, så de nye lysninger ikke gror til i f.eks. Ahorn.

Er det kun muligt at skaffe kvæg til afgræsning, vil der selv med to køer være et for højt græsningstryk til at dyrene kan finde mad hele året. Kan man skaffe to stk. kvæg af den lille Dexter-race, vil man kunne komme ned på et græsningstryk på ca. 325 kg. dyr per hektar, hvilket trods alt er en forbedring. Køerne bør i alle tilfælde blive på arealet indtil der er græsset godt i bund de fleste steder.

Får bør ikke benyttes til afgræsning da de går selektivt efter blomstrende urter, så man ender med en mere græsdomineret og artsfattig flora.

¹ Fløjgaard, C. et al. (2021) Biodiversitetseffekter af rewilding, Aarhus universitet - DCE, s.23.
<https://dce2.au.dk/pub/SR425.pdf>

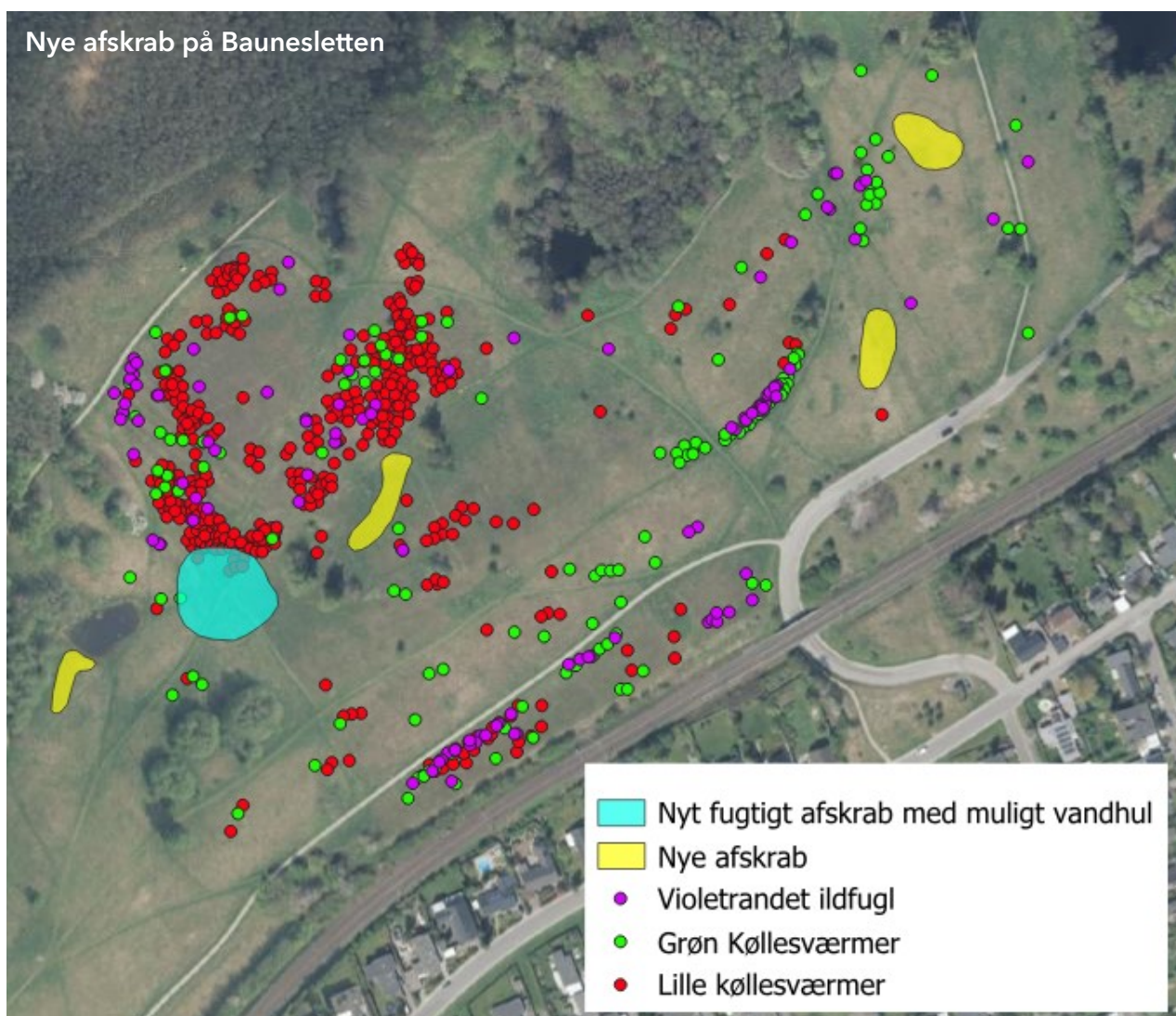
Disse to shetlandsponyer afgræsser hele året et område på ca. 1,5 hektar på Fyn

Afskrab af topjord og etablering af nyt vandhul

Selvom der findes naturlige forekomster af nogle fine overdrevsplanter på Baunesletten, er der også en del store arealer hvor floraen er artsfattig og græsdomineret. Dette skyldes formentlig mangel på den rette naturpleje og et for højt indhold af næring i jorden. Det høje indhold af næring i jorden favoriserer nogle få hurtigvoksende planter og skaber dermed et artsfattigt plantesamfund, der ofte er domineret af græs. Næringen kan være svær at slippe af med gennem den gængse naturpleje, selvom både græsning, afbrænding og høslæt kan føre til en mindre næringsrig jord over en meget lang tidshorisont. Græsning, afbrænding og høslæt fremmer alle en mere artsrig vegetation, men denne udvikling kan også tage tid, da det betyder en del, hvilke planter der koloniserer et område først. I de områder hvor der er en meget artsfattig vegetation, kan det derfor overvejes at lave afskrab af topjorden, så der både fjernes næring, og så der opstår en mulighed for, at flere og mere insektvenlige planter kan kolonisere området. Topjorden, hvor det meste næring findes, er typisk mørkere end den underliggende og næringsfattige råjord. Tykkelsen på topjordslaget kan variere en del, men er ofte 20-30 cm tykt.

I forbindelse med et afskrab er det en god idé at udså frø fra plantearter med høj værdi for insekter. Det kan f.eks. være Blåhat, Almindelig kællingetand, Almindelig knopurt, Tjærenellike, Almindelig syre og

Merian, samt arter som Trævlekrone, Vandmynte og Kærtidsel i mere fugtige områder. Det er vigtigt ikke at udså frø fra arter som ikke er hjemmehørende, da disse arter typisk har få eller ingen danske insekter knyttet til sig. Endelig er det bedst at bruge naturlige frøkilder, så man undgår kulturvarianter af danske arter. På Baunesletten findes allerede en række afskrab med udsåning af flere fine arter. Afskrabene er etableret med rimeligt god succes, selvom fx den udsåede blåhat umiddelbart er en avlet kulturvariant, der ser ret anderledes ud end sine naturlige artsfæller. På kortet nedenfor ses vores forslag til nye afskrab med udsåning. Det ene af dem foreslås kombineret med et nyt vandhul.

Udover nye afskrab viser kortet foroven også vores fund af Violetrandet ildfugl, Grøn køllesværmer og Lille køllesværmer på arealet i 2024. Det skyldes at afskrabene er forsøgt placeret så de ikke forstyrrer bestandene af disse tre vigtige arter unødigt. Ellers er afskrabene primært placeret efter, hvor der er en artsfattig og kraftig vegetation.

For det fugtige afskrab er tanken at skabe et levested for Violetrandet ildfugl, hvor arten kan overleve under tørkesomre. Et vandhul midt i afskrabet vil desuden være en gevinst for padder og mange insekter. Dette afskrab er derfor også placeret i en lavning, men dog ikke helt i bunden af denne, da der er en stor bestand af lille køllesværmer her. Ved dette afskrab, skal der nok skrubes et relativt tykt lag jord af, så der bliver mere fugtigt, og altså gerne med et vandspejl i midten. Ligger grundvandet dybere end forventet, er det dog også helt fint, hvis der blot opstår en fugtigere eng.

Jorden fra afskrabene bør ligges ud i et rimeligt afgrænset område med en artsfattig flora og uden bestande af Violetrandet ildfugl, Grøn køllesværmer og Lille køllesværmer. Er det svært at finde plads til jorden, kan man evt. lave mindre afskrab eller skrabe et tyndere lag af. I de eksisterende afskrab er der kun skrabet ca. 15 cm. jord af.

Grøn køllesværmer på Blåhat - Baunesletten